

Kompetensunionen

Utbildningsdepartementet

Dokumentbeteckning

COM(2025) 90 final Celexnummer 52025DC0090

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS The Union of Skills

COM(2025) 88 final Celexnummer 52025DC0088

COMMUNICATON FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS on the Action plan on Basic Skills

COM(2025) 89 Celexnummer 52025DC0089

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS A STEM Education Strategic Plan: skills for competitiveness and innovation

Sammanfattning

Den 5 mars 2025 presenterade Europeiska kommissionen ett paket om en kompetensunion. Paketet utgör en samlad strategi för att möta EU:s långsiktiga kompetensbehov och består av tre meddelanden: meddelandet om kompetensunionen, meddelandet om handlingsplanen för grundläggande färdigheter samt meddelandet om en strategisk STEM-plan för utbildning. Syftet är att förbättra matchningen mellan utbildningssystemen i medlemsstaterna och

arbetsmarknadens behov samt att säkerställa att EU:s arbetskraft har de kompetenser som krävs.

I meddelandet om kompetensunionen identifierar kommissionen tre huvudsakliga utmaningar: en växande kompetensbrist, en långsam anpassning till ekonomiska och teknologiska förändringar samt en fragmenterad styrning av kompetensförsörjningen. För att ta itu med dessa utmaningar lyfter kommissionen fram åtgärder som syftar till att modernisera utbildningssystemen, stärka arbetskraftens rörlighet och öka investeringarna i livslångt lärande. Meddelandet om handlingsplanen för grundläggande färdigheter fokuserar på att förbättra grundläggande läs- och skrivkunskaper, färdigheter inom matematik, naturvetenskap, digital kompetens samt medborgarskapskunskaper. Meddelandet om en strategisk plan för STEM-utbildning tar sikte på att vända STEM-resultatens nedåtgående trend och öka andelen studenter som studerar dessa ämnen. Kommissionen tar också ett grepp om styrningen av kompetensunionen som är tänkt att kopplas till EU:s styrmekanism för konkurrenskraft för att resurser ska riktas till områden som stärker EU:s kompetens. Ett europeiskt kompetensobservatorium ska samla data om kompetensbehov och tillhandahålla information för att förebygga brister inom strategiska sektorer.

Regeringen anser att arbetet inom utbildningsområdet på EU-nivå inte ska gå utöver det som ryms inom EU:s befogenheter samt att de nationella systemen ska respekteras vilket även gäller beslut om finansiering. Regeringen är tveksam till ytterligare styrstrukturer inom ramen för det europeiska utbildningsområdet.

Regeringen är positivt inställd till vissa delar av paketet om en kompetensunion. Regeringen välkomnar att kommissionen lyfter upp områden som grundläggande färdigheter och att fler behöver utbildas inom STEM. Regeringen stödjer även arbetet som syftar till att förenkla automatiskt ömsesidigt erkännande av kvalifikationer. Däremot är regeringen tveksam till andra delar, exempelvis yrkesutbildningsåtgärderna och åtgärderna som är kopplade till att inrätta en europeisk examen.

1. Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Kommissionens paket om en kompetensunion utgör en samlad strategi för att möta EU:s långsiktiga kompetensbehov. Det är också en uppföljning av en del av rekommendationerna i meddelandet om konkurrenskraftskompassen (se faktapromemoria 2024/25:FPM16) och rapporterna från Draghi, Letta och Niinistö (angående rapporterna, se avsnitt 4.2). I samtliga rapporter lyfts behovet av att stärka Europas humankapital fram för att möta globala konkurrensutmaningar.

Den 5 mars 2025 presenterade kommissionen ett paket om en kompetensunion bestående av tre meddelanden: ett om en kompetensunion, ett om en handlingsplan om grundläggande färdigheter samt ett om en strategisk plan för STEM-utbildningar (Science, Technology, Engineering, Mathematics).

I denna faktapromemoria presenteras innehållet i meddelandet om grundläggande färdigheter och meddelandet om en strategisk plan för STEM-utbildning integrerat i beskrivningen av kommissionens paket om en kompetensunion.

1.2 Förslagets innehåll

Eftersom innehållet i meddelandet om grundläggande färdigheter och meddelandet om en strategisk plan för STEM-utbildning utgör mindre delar i paketet om kompetensunionen presenteras innehållet i dessa meddelanden integrerat i beskrivningen av kompetensunion i avsnitt 1.2.1–1.2.4.

1.2.1 Förslagets syfte och kommissionens problembeskrivning

EU:s konkurrenskraft bygger på medlemsstaternas humankapital. Kompetensutveckling är avgörande för unionens ekonomiska tillväxt, innovation och sociala sammanhållning. För att stärka Europas konkurrenskraft och säkerställa en framtidsinriktad arbetskraft presenterade kommissionen ett paket om en kompetensunion där meddelandet om kompetensunionen är det huvudsakliga meddelandet. Syftet med meddelandena är att främja utvecklingen av ett mer inkluderande, flexibelt och effektivt system för utbildning, kompetensutveckling och arbetskraftsrörlighet inom unionen. Kommissionen

identifierar tre huvudsakliga utmaningar för den europeiska arbetsmarknaden; kompetensbrist och kompetensgap inom olika yrken och arbetsområden, en långsam anpassningstakt till ekonomiska, teknologiska och globala förändringar samt en fragmenterad styrning och bristande samordning av kompetensförsörjningen.

Kompetensbrist och kompetensgap

Vad gäller kompetensbristen anser kommissionen att det inte utbildas tillräckligt många med den kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden i Europa. Det finns ett underskott av kvalificerade akademiker och yrkesutbildade, samtidigt som vuxnas möjligheter att vidareutbilda sig och byta karriär är begränsade. I den globala konkurrensen om talanger har EU också svårigheter att attrahera högkvalificerad arbetskraft från tredjeländ.

I fråga om ungas resultat i grund- och gymnasieskola ser kommissionen en negativ trend. PISA-undersökningen 2022 visar att 15-åringars resultat, särskilt i matematik och läsförståelse, har försämrats medan resultaten i naturvetenskap visar en något mer blandad trend bland länderna.

Det finns en stor efterfrågan på kvalificerad arbetskraft med yrkesutbildning, ofta inom områden med bestående arbetskraftsbrist. Av bristyrken inom EU kräver uppskattningsvis två tredjedelar yrkesutbildning. Även med högre utbildning ser kommissionen utmaningar. Prognoser visar att mer än hälften av alla nya jobb till 2035 kommer att kräva högkvalificerad arbetskraft, men att dagens utbildningssystem inte producerar tillräckligt många med efterfrågad kompetens.

Dessutom konstaterar kommissionen att livslångt lärande fortfarande är en utmaning. En av fem vuxna i EU har svårigheter att läsa och skriva och endast 40 procent av den vuxna befolkningen deltar i någon form av utbildning eller kompetensutveckling, vilket är mindre än EU:s mål på 60 procent till år 2030. Utöver det saknar nästan hälften av alla vuxna grundläggande digitala kompetenser trots att mer än 90 procent av jobben kräver det.

Långsam anpassningstakt till förändringar

En annan utmaning är att utbildnings- och kompetensutvecklingssystemen i EU halkar efter i den snabba teknologiska utvecklingen och arbetsmarknadens

förändrade krav. Detta inkluderar strategiska sektorer såsom ren energi, digital teknik, rymd och försvar där bristen på kvalificerad arbetskraft är akut. Små och medelstora företag (SME) rapporterar att de har svårt att hitta personal med rätt kompetens, bl.a. inom nya teknologier som artificiell intelligens (AI), halvledarteknik och kvantberäkning. Dessa brister begränsar EU:s innovationskapacitet och ekonomiska tillväxt.

En faktor bakom de försämrade resultaten när det gäller grundläggande färdigheter hos 15-åringar är bristen på speciallärare inom matematik och naturvetenskap. Kommissionen betonar därför vikten av att stärka läraryrkets attraktionskraft och att investera i kontinuerlig kompetensutveckling för undervisande personal, särskilt inom STEM-ämnena.

Många har svårt att få sina kvalifikationer från ett annat EU-land eller från tredjeland erkända och Europa måste bli bättre på att erkänna kvalifikationer från andra länder. Detsamma gäller för kompetenser som förvärvats utanför det formella utbildningssystemet.

Fragmenterad styrning och bristande samordning

Kompetensfrågor styrs inom ramen för utbildning, arbetsmarknad, ekonomi och socialpolitik. Trots detta är styrningen ofta splittrad mellan olika nationella och regionala aktörer som har olika prioriteringar, vilket försvårar en effektiv och långsiktig strategi. Kommissionen anser att den nuvarande fragmenterade styrningen av kompetensutvecklingsinsatser och den bristande samordningen leder till ineffektiva investeringar och begränsade möjligheter att förutse och matcha framtida kompetensbehov. För att förbättra situationen rekommenderar kommissionen ett mer samordnat angreppssätt på EU-nivå, där arbetsgivare, utbildningsinstitutioner, offentliga arbetsförmedlingar samt civilsamhället samverkar för att skapa långsiktiga lösningar för kompetensförsörjning.

1.2.2 Kompetensunionens målsättningar

Meddelandet om kompetensunionen innehåller tre målsättningar. Det första målet är att säkerställa att alla i Europa har förutsättningar att bygga upp en gedigen utbildningsgrund och kunna delta i kompetensutveckling samt omskolning. Det andra målet är att stödja företag att vara konkurrens- och motståndskraftiga genom att göra det lättare för arbetsgivare, i synnerhet för små och medelstora företag (SME), att hitta personer med den kompetens de behöver

för att skapa hållbar tillväxt och arbetstillfällen av kvalitet. Det tredje målet är att bidra till att kompetenser och kvalifikationer som förvärfvas i Europa ska erkännas på den inre marknaden samt arbeta för snabbt erkännande av kompetenser och kvalifikationer från tredjeland. För att nå dessa tre mål ser kommissionen följande fyra huvudsakliga prioriteringar inom vilka den rekommenderar olika nyckelåtgärder.

Bygga kompetenser för livet genom en gedigen utbildningsgrund

Kommissionen betonar vikten av en gedigen utbildningsgrund som en förutsättning för individens möjligheter på arbetsmarknaden och för att stärka Europas konkurrenskraft. Fokus kommer att vara att förbättra grundläggande färdigheter, förbättra tillgången till kvalitativ utbildning och säkerställa att utbildningssystemen anpassas till framtidens kompetensbehov. En åtgärd för detta är en handlingsplan för grundläggande färdigheter som presenterades som meddelande inom ramen för paketet om en kompetensunion. Syftet är att stärka grundläggande läs- och skrivkunskaper, färdigheter inom matematik, naturvetenskap, digital kompetens samt medborgarskapskunskaper från tidiga år till skola och vuxenutbildning.

Handlingsplanen för grundläggande färdigheter

I handlingsplanen lyfter kommissionen fram olika fokusområden för att förbättra utvecklingen av grundläggande färdigheter. Bland annat lyfts behovet av att motverka den alarmerade minskningen av grundläggande färdigheter hos skolelever. Kommissionen lyfter även att socioekonomisk bakgrund fortsätter att spela en avgörande roll för framgång, den akuta bristen på lärare och handledare, minskat engagemang hos föräldrar samt digital distraktion i skolan. Dessutom tar kommissionen även upp att grundläggande färdigheter inte prioriteras i kursplaner, att det finns stora könsskillnader i utbildningsresultat, varierad tillgång till förskola, resursbrist inom yrkesutbildning som leder till att utveckling av grundläggande färdigheter inte prioriteras och att lågkvalificerade vuxna riskerar att stängas ute från arbetsmarknaden. Kommissionens slutsats är att det behövs brådskande insatser för att stärka undervisning och inläring av grundläggande färdigheter, stödja pedagoger och möjliggöra stödjande miljöer.

För att motverka brister i grundläggande färdigheter tar kommissionen i handlingsplanen upp sin avsikt att, i samarbete med intresserade medlemsstater,

sjösätta en försöksverksamhet för stödsatser genom att utveckla ett ramverk med åtgärder för att stötta barn och unga som har svårigheter att tillgodogöra sig grundläggande färdigheter. Målet är att senast år 2030 minska andelen lågpresterande inom läs- och skrivkunskaper, matematik, naturvetenskap och digital kompetens till under 15 procent och öka andelen toppstudenter till minst 15 procent.

För att stärka undervisning och inläring av grundläggande färdigheter öppnar kommissionen upp möjligheten för en försöksverksamhet om en europeisk skolallians inom Erasmus+ för att öka det strategiska samarbetet, att utveckla riktlinjer både för läroplansutveckling inom förskolan, och för att mäta digitala färdigheter i utbildning. Kommissionen öppnar även upp möjligheten för en försöksverksamhet om individualiserade studievägar genom AI, att uppdatera det digitala kompetensramverket (DigComp), att utveckla riktlinjer om förbättrade grundläggande färdigheter inom yrkesutbildning samt att skapa en verktygslåda för grundläggande färdigheter inom lärlingsutbildning.

I syfte att möjliggöra stödjande miljöer rekommenderar kommissionen vidare att frivilliga ska engageras som mentorer för underpresterande barn och vuxna inom ramen för Europeiska solidaritetskåren. Den rekommenderar även att en koalition för läs- och skrifärdigheter inom EU inrättas samt aktiviteter för gemensamt lärande om innovativa och gemensamma utrymmen för lärande som kan utveckla vuxnas grundläggande färdigheter.

Kommissionen planerar också att ta fram en färdplan för digital utbildning och digitala kompetenser till 2030. Syftet är att säkerställa jämlik tillgång till digital utbildning inom hela EU. Dessutom lyfter kommissionen fram en satsning på AI-läskunnighet inom utbildning, där ett nytt ramverk ska främja integrationen av AI i undervisningen samt hantera frågor som berör säkerhet och välbefinnande online samt desinformation och felaktig information.

En strategisk plan för STEM-utbildning

I paketet om en kompetensunion presenterar kommissionen även meddelandet om en strategisk plan för STEM-utbildning med avsikten att stärka den europeiska konkurrenskraften. Den strategiska planen ska sträcka sig över samtliga utbildningsnivåer och utgöra en del av Kompetensunionens styrstruktur. I meddelandet beskriver kommissionen hur planen har sin

utgångspunkt i tre centrala begrepp: Leda (lead), uppgradera (level up) och ta bort hinder (lift barriers). Leda syftar till att etablera STEM som en strategisk pelare i EU:s utbildnings- och kompetenspolitik genom att förbättra datainsamling, styrning och samarbete mellan medlemsstaterna. En verkställande panel ska skapas för att ge rådgivning om modernisering av läroplaner och arbetsmarknadens behov. Uppgradera handlar om att bredda och stärka talangpoolen inom STEM. Ett kompetensramverk för STEM ska utvecklas, och arbetet mot en europeisk ingenjörsexamen ska drivas vidare. För att attrahera fler studenter till utbildningar och karriärer inom STEM kommer kommissionen bland annat ta initiativ till introduktionsaktiviteter, insatser som stärker entreprenörsfärdigheter och tävlingar i avancerade digitala färdigheter. STEM-utbildningscentra för att utveckla undervisningsmetoder i skolor och yrkesutbildningar ska testas, och mikromeriter inom STEM-sektorer ska utvecklas. Även STEM Skills Foundries ska testas genom pilotprojekt inom strategiska sektorer med syftet att erbjuda mentorskap och handledning för unga entreprenörer. Ta bort hinder fokuserar på att öka jämställdheten genom att inkludera och inspirera fler kvinnor och flickor att studera och arbeta inom STEM. Initiativet ”Girls go STEM” ska lanseras 2025 och målet är att senast 2028, genom bland annat Erasmus+, utbilda en miljon flickor. Dessutom ska ”STEM Futures” lanseras för att identifiera och sprida framgångsrika utbildningsmetoder inom STEM. Kommissionen vill även öka andelen kvinnor i STEM-lärlingsprogram genom riktade åtgärder.

Kommissionen ser STEM-områdena som centrala för att öka produktiviteten och innovationskraften. Vidare är målsättningen att vända den nedåtgående trenden med resultat i STEM-ämnena och att öka andelen studenter inom STEM-ämnena, bland annat genom att öka andelen studerande flickor och kvinnor samt att ta sig an frågan om bristfälliga möjligheter att antas till STEM-utbildningar. I meddelandet beskriver kommissionen att den bristande jämställdheten inom STEM är ett problem för att locka och behålla talanger. Kommissionen framhåller också att STEM-utbildningar kan utgöra en viktig faktor när det kommer till att stärka jämlikhet och social mobilitet.

I meddelandet om en STEM-strategi presenterar kommissionen tre mål till 2030 där ett mål är att andelen studenter som går en yrkesutbildning på gymnasial nivå inom STEM-området ska vara minst 45 procent, varav minst en fjärdedel ska vara kvinnor. Vidare ska minst 32 procent av studenterna på tertiär utbildningsnivå läsa STEM, varav minst 40 procent ska vara kvinnor. Andelen

doktorander inom informations- och kommunikationsteknik (IKT) bör vara minst 5 procent, där en tredjedel ska vara kvinnor.

Kommissionen understryker också behovet av att en styrstruktur inrättas med avsikt att skapa ett samband mellan utbildning och arbetsmarknad. Vidare finns det förslag om att förbättra arbetet med statistisk uppföljning av STEM-kompetenser.

Övriga åtgärder för att bygga kompetenser

En agenda för lärare och handledare är en annan åtgärd som kommissionen tar upp i meddelandet om kompetensunionen. Syftet är att stötta medlemsstaterna i att förbättra arbetsvillkor och stärka karriärmöjligheter. Dessutom vill kommissionen etablera ett europeiskt kompetensramverk för akademisk personal inom högre utbildning, vilket kompletterar det befintliga ramverket för forskare (ResearchComp) och ska stimulera pedagogisk innovation och akademisk utveckling.

I meddelandet om kompetensunionen lyfts även en europeisk strategi för yrkesutbildning som ska öka yrkesutbildningens attraktionskraft, excellens och inkludering. Strategin ska fokusera på yrkesutbildningens roll för att främja EU:s konkurrenskraft och innovation samt ekonomisk, territoriell och social sammanhållning genom att bemöta kompetensbrister, förbättra kvalitet, stärka kopplingarna mellan yrkesutbildning och arbetsmarknadens behov samt främja mobilitet och internationalisering. Vidare framgår att kommissionen avser presentera ett initiativ för att öka tillgängligheten till högre utbildning för fler studentgrupper.

Kommissionen nämner även vikten av att stärka entreprenörskapsutbildning på alla nivåer, där fler kurser och tvärvetenskapliga samarbeten ska främja innovation och företagsamhet.

Kompetensutveckling och omskolning för att säkerställa framtidsinriktad kompetens

Kommissionen konstaterar att den vill fortsätta stödja införandet av individuella utbildningskonton för att möjliggöra kompetensutveckling och omskolning för alla, oavsett anställningsstatus. Kommissionen vill även se en ökad användning av mikromeriter som flexibla utbildningslösningar, i enlighet med

rådsrekommendationen om mikromeriter (2022/C 243/02), för att göra dem jämförbara och digitalt tillgängliga mellan sektorer och länder genom att involvera alla aktörer som utfärdar mikromeriter, inte minst privata utbildningsaktörer. Mikromeriter bör kopplas till referensramar för kvalifikationer, både på europeisk och nationell nivå. Målsättningen är även att öka antalet gemensamma mikromeriter som då kan användas inom rekrytering och vid befordran, särskilt i strategiska branscher.

Kommissionen vill stödja erfarenhetsutbyte mellan medlemsstaterna om innovativa gemensamma plattformar för inläring. Dessa ska motivera och skapa förutsättningar för individer med låga eller bristande grundläggande färdigheter att skaffa sig nya kompetenser i miljöer där de känner sig bekväma.

Vidare vill kommissionen genomföra ett pilotprojekt med en kompetensgaranti för att säkerställa att arbetstagare inom sektorer som genomgår omstrukturering eller där många riskerar att bli arbetslösa får möjligheter att vidareutbilda sig och etablera sig inom nya branscher och företag.

Kommissionen nämner också att en granskning av den allmänna gruppundantagsförordningen ([EU] nr 651/2014) ska göras för att utvärdera behovet av uppdaterade regler för statligt stöd till utbildning. Syftet är att ge bättre incitament för företag att investera i kompetensutveckling och omskolning av arbetskraften.

Dessutom vill kommissionen fortsätta stärka samarbetet mellan offentlig och privat sektor för att främja kompetensutveckling inom olika strategiska branscher. Det gäller bland annat ett förstärkande av kompetenspakten för att stödja kompetensutveckling och omskolning i strategiska branscher i enlighet med konkurrenskraftskompassen och given för en ren industri (se vidare faktapromemoria 2024/25:FPM24). Kommissionen uppmanar medlemmar i pakten att fördubbla sitt åtagande.

Kommissionen avser också granska kompetensakademier i EU (EU Skills Academies) för att identifiera framgångsfaktorer och skala upp de mest effektiva modellerna. Detta ska bidra till att stärka industrins tillgång till de kompetenser som behövs för den digitala och gröna omställningen. Akademierna ska inrikta sig på strategiska sektorer såsom försvar, fordon, cirkulär ekonomi, mat samt digitala fält som AI, kvantum, virtuella miljöer och halvledare.

Kommissionen tar upp att försöksåtgärder ska genomföras bland annat inom Erasmus+, det digitala Europaprogrammet och Europeiska institutet för innovation och teknologi (EIT) för att upprätta transnationella partnerskap mellan universitet och näringsliv. Syftet är att utbilda arbetskraft inom branscher med stora kompetensbrister.

Rörlighet och fördelning av kompetens för att frigöra den inre marknadens fulla potential

Kommissionen vill underlätta portabiliteten av kompetens och kvalifikationer och därmed förenkla rörligheten på arbetsmarknaden genom ett initiativ om kompetensportabilitet så att arbetstagare och företag ska kunna använda hela den inre marknadens potential. Inom ramen för detta initiativ ska behovet av ett lagstiftningsförslag som bemöter hinder för arbetstagares mobilitet utforskas, inklusive för oreglerade yrken. För det andra ska kommissionen överväga åtgärder för att modernisera och förenkla processen för erkännande av reglerade yrken. För det tredje ska initiativet utforska behovet av gemensamma regler för enklare processer när det gäller erkännande och validering av tredje-landsmedborgares kvalifikationer och kompetens.

Vidare vill kommissionen utveckla ett europeiskt ramverk för automatiskt erkännande av kvalifikationer och studier utomlands inom skola, yrkesutbildning och högre utbildning. Kommissionen kommer även att analysera möjligheten för EU att ansluta sig till konventionen om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen.

Kommissionen lyfter fram behovet av framtidsinriktade europeiska kvalifikationer. Utvecklingen av gemensamma innovativa europeiska utbildningsprogram ska underlättas, potentiellt genom en europeisk examen eller examensmärkning. Dessutom ska arbete initieras med att utveckla ett potentiellt europeiskt diplom för yrkesutbildning, eller en EU-märkning för yrkesutbildning, på gymnasial- och eftergymnasial nivå i syfte att öka rörligheten inom EU.

Tre olika initiativ tas upp för att fördjupa gränsöverskridande samarbeten i syfte att leverera framtidsinriktad kompetens. Utvecklingen av en juridisk form för Europauniversitet ska undersökas. Gränsöverskridande samarbete ska stärkas inom yrkeskunskapscentrum som ska bidra till nationella reformer genom privat-offentliga partnerskap och ett pilotprojekt för europeiska skolallianser som ska öka elev- och lärarmobilitet. Även det gränsöverskridande samarbetet mellan

skolor och utbildningsmyndigheter ska stärkas. Dessutom vill kommissionen stärka Erasmus+ genom att göra programmet mer inkluderande och tillgängligt för alla, inte minst för studenter med begränsade möjligheter.

Attrahera och behålla kompetens från tredjeland

Kommissionen vill också stärka EU:s attraktionskraft för arbetskraft utanför EU. För att underlätta rekrytering av arbetssökande från tredjeland har kommissionen bland annat föreslagit att det inrättas en EU-talangreserv (se vidare faktrapromemoria 2023/24:FPM24, Förslag till förordning om inrättandet av en EU-talangreserv). Förslaget innebär inrättandet av en IT-plattform som ska underlätta internationell rekrytering av arbetssökande från tredjeland, på alla kompetensnivåer.

För att göra Europa mer attraktivt för forskare anser kommissionen att bättre arbetsvillkor, förbättrade karriärmöjligheter och högkvalitativa forskningsmiljöer behövs, men även ett stöd för att genomföra det föreslagna ramverket för forskarkarriärer och den europeiska stadgan för forskare.

Kommissionen sätter upp ett nytt mål för att stärka EU:s attraktionskraft som utbildningsdestination. Senast år 2030 ska minst 350 000 studenter från tredjeland årligen studera och ta examen vid ett universitet i EU. Virtuella studiemässor ska också testas för att attrahera studenter från tredjeland.

Kommissionen kommer att presentera åtgärder för att underlätta för studenter, forskare och kvalificerade arbetstagare från tredjeland att komma till Europa. En nyckelfaktor för att de ska komma till Europa är bra möjligheter för dem och deras familjer att integreras i samhället. Kommissionen kommer att se över EU:s handlingsplan för integration och inkludering för att förbättra etableringsmöjligheterna framför allt för forskare och personer med spetskompetens.

Till sist vill kommissionen stärka möjligheterna för talanger att träda in på den europeiska arbetsmarknaden genom program där utbildning kombineras med anställningsmöjligheter, så kallade "Train to hire"-program. Dessutom bör särskilda kontor (Multipurpose Legal Gateway Offices) inrättas i samarbete med medlemsstaterna för att ge ytterligare stöd till arbetsgivare i rekryteringen av kompetens från tredjeland.

1.2.3 Investeringar i utbildning och kompetens – mobilisering av offentliga och privata medel

I meddelandet om kompetensunionen konstaterar kommissionen att EU-finansiering kommer att fortsätta stödja investeringar i utbildning och kompetens på EU-nivå, men att medlemsstaterna måste bidra med nationella medel. Genom att ta tillvara goda exempel och erfarenheter och genom att förbättra samordningen av politiska prioriteringar ska mervärdet av EU-finansieringen öka i branscher som är avgörande för europeisk konkurrenskraft. Den privata sektorn behöver i sin tur också öka satsningarna på utbildning, kompetensutveckling och omskolning. För att stödja detta kommer kommissionen bland annat lansera plattformen ”EU Invest in Talent”, där privata investeringar samordnas genom InvestEU-programmet. Vidare uppmuntras medlemsstaterna att tillvarata möjligheterna till finansiering av utbildning genom Europeiska socialfonden + (ESF+).

1.2.4 Styrning av kompetensunionen

För att åtgärderna i kompetensunionen ska kunna bli verklighet anser kommissionen att det bland annat krävs en ökad ambition, ett kollektivt ansvar och ägarskap samt en koordinerad styrning. Därför fastslår kommissionen att kompetensunionen ska anpassas till den nya styrmekanismen för konkurrenskraft som beskrivs i kommissionens meddelande om en konkurrenskraftskompass. Denna styrmekanism som kopplar samman EU:s prioriteringar med budgeten ska ligga till grund för beslut om investeringar och reformer på EU- och nationell nivå och därmed göra det möjligt att rikta resurserna till områden som stärker EU:s kompetens. För att säkerställa en samordnad och effektiv styrning kommer en plattform att skapas; det Europeiska kompetensobservatoriet (European Skills Intelligence Observatory), som ska sammanställa data och prognoser från olika aktörer om kompetensbehov. Utifrån den samlade informationen ska kommissionen kunna tillhandahålla strategiska data om befintliga och framtida kompetensbehov och kunna varna om brister i strategiska branscher. Detta ska bidra till en mer strategisk planering av kompetensförsörjningen i EU.

Data från det Europeiska kompetensobservatoriet ska också födas in till ett europeiskt högnivåråd för kompetens (European Skills High Level Board) som kommissionen planerar att inrätta, där relevanta aktörer såsom utbildningsanordnare, företagsledare och arbetsmarknadens parter deltar för att ge råd och vägledning om nödvändiga reformer. Rådet ska driva utvecklingen

framåt och identifiera prioriterade åtgärder. Eftersom humankapital, utbildning och kompetens är avgörande för Europas långsiktiga konkurrenskraft avser kommissionen också att införa en övergripande rekommendation till alla 27 medlemsstater om utbildning och kompetens i den europeiska planeringsterminen för att ge medlemsstaterna och berörda aktörer vägledning i deras satsningar på utbildning och kompetensutveckling.

När det gäller förhållandet mellan det europeiska utbildningsområdet (EEA) och kompetensunionen anser kommissionen att styrstrukturen för det europeiska utbildningsområdet ska förenklas och integreras i styrningen för kompetensunionen. En välfungerande styrstruktur ska enligt kommissionen ge medlemsstaterna stöd i genomförandet av evidensbaserade reformer. Kommissionen kommer under våren 2025 att presentera en utvärderingsrapport om det europeiska utbildningsområdet, som ska ligga till grund för rådets kommande översyn.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Meddelandena innehåller inga konkreta förslag på lagstiftningsåtgärder och har därför inte någon direkt påverkan på svenska regler.

1.4 Budgetära konsekvenser och konsekvensanalys

Inga direkta budgetära konsekvenser förutses, men föreslagna åtgärder kan indirekt leda till politiskt tryck på ökade utgifter. Om kostnader skulle uppstå på EU-nivå ska dessa finansieras genom omprioriteringar i den fleråriga budgetramen (MFF). Ökade kostnader för den nationella budgeten ska finansieras genom omprioriteringar inom beslutade och beräknade ekonomiska ramar inom berört utgiftsområde.

2. Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

EU är centralt för svensk ekonomi, välfärd och kompetensförsörjning. Sverige ska fullt ut delta i och forma EU-samarbetet på ett sätt som värnar både svenska och europeiska intressen. Det gäller även inom det europeiska utbildningsområdet.

Regeringen anser att arbetet inom utbildningsområdet på EU-nivå inte ska gå utöver det som ryms inom EU:s befogenheter samt att de nationella systemen ska respekteras vilket även gäller beslut om finansiering. Regeringen är tveksam till inrättandet av ytterligare styrstrukturer inom ramen för det europeiska utbildningsområdet.

Mot bakgrund av Sveriges budgetrestriktiva hållning avser regeringen agera för att åtgärdernas direkta och indirekta ekonomiska konsekvenser begränsas både för statens budget och EU-budgeten.

Regeringen anser att de mål som sätts upp på europeisk nivå bör vara få och att målsättningarna ska vara realistiska. Eventuella nya mål bör diskuteras och utarbetas i samarbete med medlemsstaterna. Därutöver bör relevant EU-arbetsgrupp för statistikfrågor, exempelvis den stående gruppen för indikatorer och riktmärken, (Standing Group on Indicators and Benchmarks, SGIB) involveras i ett tidigt skede för att säkerställa att det finns tillgång till tillförlitliga och jämförbara data för att kunna mäta måluppfyllelsen.

Bygga kompetenser för livet genom en gedigen utbildningsgrund

Regeringen välkomnar att kommissionen lyfter fram områden som grundläggande färdigheter och att fler behöver utbildas inom STEM som viktiga områden för att stärka den europeiska konkurrenskraften.

Handlingsplanen för grundläggande färdigheter

Regeringen välkomnar kommissionens fokus på grundläggande färdigheter. De insatser som presenteras ligger väl i linje med den svenska utbildningspolitiken som betonar vikten av grundläggande färdigheter hos alla elever. Regeringen delar också kommissionens syn att läraryrkets attraktivitet, lärarutbildningarna samt läsförmåga är viktiga fokusområden. Regeringen kan ställa sig bakom att det i handlingsplanen betonas att det främst är inom STEM-ämnena som möjligheterna med digital utbildning kan utnyttjas och att det finns ett behov av digital kompetens för att kunna möjliggöra utveckling och utbildning inom STEM ämnena. När det gäller elevers digitala distraktion instämmer regeringen med den försiktiga hållning till digitalisering som framgår av handlingsplanen. Regeringen understryker att digitalisering måste ske på ett genomtänkt sätt och grundas i forskning och beprövad erfarenhet. Det gäller inte minst de lägre åldrar

där mycket stor försiktighet bör iakttas när det gäller att introducera digitala enheter.

Regeringen välkomnar utbyte av goda exempel men är tveksam till framtagande av gemensamma riktlinjer för utvecklingen av läroplaner och hänvisar till medlemsstaternas självbestämmande om innehållet i utbildning.

En strategisk plan för STEM-utbildning

Regeringen välkomnar att kommissionen fokuserar på STEM och ökad jämställdhet inom STEM-utbildningar för att möta kompetensbehoven och minska en könssegregerad arbetsmarknad. Regeringen delar bedömningen att det behövs fler personer med kunskaper inom STEM för att stärka Europas konkurrenskraft och säkra innovationskapaciteten. Vidare konstaterar regeringen, i likhet med kommissionen, att kvinnor är underrepresenterade inom tekniska yrken. Därför är det viktigt att attrahera fler flickor och kvinnor till naturvetenskapliga och tekniska utbildningar, så att fler utbildas och senare kan vara verksamma inom dessa områden på arbetsmarknaden.

Övriga åtgärder för att bygga kompetenser

Regeringen anser att en europeisk strategi för yrkesutbildning bör bygga vidare på det pågående samarbetet inom yrkesutbildning, som bland annat lett fram till gemensamma prioriteringar och viktiga europeiska transparensverktyg. Dessa spelar en nyckelroll för att utveckla öppenhet och förtroende, exempelvis den europeiska referensramen för kvalifikationer (EQF), som bidrar till att förbättra insynen, jämförbarheten och portabiliteten av kvalifikationer och EQAVET som syftar till ökat samarbete inom kvalitetssäkring på yrkesutbildningsområdet.

Kompetensutveckling och omskolning för att säkerställa framtidsinriktad kompetens

Kompetensutveckling är centralt för att möta kompetensbehovet men regeringen ser i nuläget inget nationellt behov av det pilotprojekt om en kompetensgaranti på EU-nivå som kommissionen vill genomföra för att säkerställa att arbetstagare inom sektorer som genomgår omstrukturering får den kompetens som behövs på en framtida arbetsmarknad, eftersom detta riskerar att hamna i konflikt med den svenska lösningen med omställningsorganisationer. Det är viktigt att det nationella arbetstagarbegreppet och den svenska modellen för

arbetsmarknaden värnas, inklusive parternas autonomi och deras utrymme att tillhandahålla lösningar som underlättar omställning på arbetsmarknaden.

Regeringen bedömer att mikromeriter kan vara ett värdefullt redskap för kompetensutveckling och de är redan en integrerad del i det offentliga utbildningssystemet för vuxna eftersom kommunal vuxenutbildning och högre utbildning är kursbaserade. Även inom yrkeshögskolan erbjuds kurser.

Rörlighet och fördelning av kompetens för att frigöra den inre marknadens fulla potential

Regeringen stödjer arbete för mobilitet i utbildningssyfte, inklusive arbetet inom Erasmus+. Eventuella kommande förslag om ökat deltagande i programmet kommer noggrant att granskas och utvärderas och finansieringen av dessa måste ses mot andra delar av den fleråriga budgetramen (MFF). Mobilitet i utbildningssyfte är tillsammans med samarbeten över gränserna viktiga drivkrafter för kvalitet inom utbildning, och kan bidra till ovärderliga erfarenheter av stor nytta på både individ- och samhällsnivå.

Kvalitetssäkring är ett centralt verktyg för att stärka kvaliteten i den högre utbildningen och bygga förtroende mellan olika utbildningssystem. Regeringen ser att Bolognaprocessen även framgent kommer att vara viktig för högre utbildning i Europa och att det är en styrka att Bolognaprocessen bygger på frivillighet och förtroende mellan olika länder och utbildningssystem. Regeringen anser därför att Bolognaprocessen ska värnas och att de verktyg för kvalitetssäkring och transparens som tagits fram inom Bolognaprocessen fortsatt ska användas. Regeringen noterar att vissa länder inom Bolognaprocessen inte har implementerat Bolognaverktygen fullt ut vilket utgör ett hinder för fördjupade samarbeten. Regeringen anser därför att det är positivt att medlemsstater inom Bolognaprocessen fortsätter med implementering av Bolognaverktygen.

Regeringen stödjer arbete som syftar till att förenkla automatiskt ömsesidigt erkännande av kvalifikationer. Automatiskt ömsesidigt erkännandet förutsätter att medlemsstaterna arbetar tillsammans för att främja förtroende och öppenhet.

Regeringen är tveksam till förslaget om att inrätta en europeisk examen och anser att en utveckling av en europeisk examen kan bli aktuell först efter att frågan om en europeisk examensmärkning utforskats. Regeringen anser att det även fortsatt

ska vara upp till universitet och högskolor att inrätta gemensamma utbildningsprogram när de anser det önskvärt.

Även inom yrkesutbildningen anser regeringen att det är upp till utbildningsanordnare och intresserade länder att på frivillig bas samarbeta för att ta fram gemensamma kvalifikationer. Regeringen anser inte att en utveckling mot gemensamt utbildningsinnehåll, eller ett europeiskt diplom för yrkesutbildning, är önskvärd. Utbildningsinnehåll ligger utanför EU:s befogenheter, även i fråga om formell yrkesutbildning. Samarbete inom yrkesutbildning bör även fortsatt bygga på öppenhet, transparensverktyg och förtroende för varandras system.

Regeringen ställer sig frågande till hur stort intresset är av att genomgå gemensamma utbildningsprogram som leder till en europeisk examen eller ett europeiskt yrkesutbildningsdiplom. Regeringen bedömer även att kommissionen inte kunnat visa att det finns ett intresse för att utveckla en europeisk examen eller diplom från arbetsgivare.

Attrahera och behålla kompetens från tredjeland

Regeringen kan generellt stödja förslag om att attrahera kvalificerad arbetskraft från länder utanför EU för att möta kompetensbrist, under förutsättning att de är i linje med politikens prioriteringar och principer om kostnadseffektivitet och budgetrestriktivitet. EU-initiativ på området bör i så fall komplettera nationella åtgärder på området.

Investeringar och styrning

Regeringen delar kommissionens syn att utbildning bör ses som en investering och inte som en kostnad, men att det är upp till varje medlemsstat att besluta hur detta ska ske. Regeringen stödjer även kommissionens ansats om behovet av en ökad användning av privata medel, vid sidan av EU-medel.

Regeringen ser fram emot kommissionens utvärderingsrapport om det europeiska utbildningsområdet och kommer noggrant att granska och följa upp de aviserade förslagen om att slå ihop styrstrukturen för det europeiska utbildningsområdet med styrstrukturen för kompetensunionen. Det är viktigt att utbildningens betydelse för andra delar av samhället än arbetsmarknaden beaktas.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Ej kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Ej kända.

2.4 Remissinstansernas och andra intressenters ståndpunkter

Inget remissförfarande har genomförts.

3. Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Inte relevant.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna

Rubriken är inte tillämplig då meddelandena inte innehåller förslag på lagstiftningsakter.

4. Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Inte aktuellt.

4.2 Fackuttryck och termer

Skills

I meddelandet om kompetensunionen definieras skills som en bred uppsättning förmågor som inkluderar färdigheter, kunskaper och kompetenser som är viktiga utöver det som behövs på arbetsmarknaden.

Rapporterna från Draghi, Letta och Niinistö

Europeiska rådet gav uppdraget att ta fram en högnivårapport om den inre marknadens framtid till Enrico Letta. Rapporten ”Much More Than A Market”

presenterades för stats- och regeringscheferna i april 2024. Rapporten behandlar hur EU:s inre marknad kan moderniseras och anpassas till dagens förutsättningar. Länk till rapporten på kommissionens hemsida: [Enrico Letta on the Future of the Single Market](#)

Mario Draghi fick hösten 2023 i uppdrag av kommissionen att ta fram en rapport om EU:s framtida konkurrenskraft. Rapporten "The future of European Competitiveness" presenterades i september 2024 och välkomnades på Europeiska rådet i oktober samma år. Länk till rapporten på kommissionens hemsida: [Mario Draghi - EU competitiveness: Looking ahead](#)

I mars 2024 fick Sauli Niinistö i uppdrag av kommissionens ordförande Ursula von der Leyen tillsammans med unionens höga representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik att ta fram en rapport om civil och militär beredskap. Rapporten "Strengthening Europe's civil and military preparedness and readiness" presenterades i oktober 2024. Länk till rapporten på kommissionens hemsida: https://commission.europa.eu/document/download/5bb2881f-9e29-42f2-8b77-8739b19d047c_en?filename=2024_Niinisto-report_Book_VF.pdf